

[Pravda jako zdroj aktivity a jednoznačnosti ve světě]

11. 12. 62 (Vinohr[adská] nemocnice)¹

Tam, kde ontologické zkoumání je otevřeno i radikální reflexi, může se vystříhat „optického klamu“, že danost je danost. Není-li identita, resp. ostrá ohraničenost, tvarová, obrysová pevnost hypostazována identifikací, není-li realita stylizována už v ontologickém přístupu, musí se docela zřejmě ukázat, že sama v sobě a pro sebe je realita vždy více- až mnohoznačná. (Později si ukážeme, jak to souvisí s pojetím geneze budoucnosti a determinujícího působení minulosti – prostřednictvím subjektivního charakteru atp.) Proto není pravda, tj. pravá tvář reality, její tvář jedinou, neboť jsou (a zvláště jsou možné) i jiné tváře. Pravda není reduplikací skutečnosti ani se skutečností není identická. Realita má více tváří, což na druhé straně znamená, že nemá žádnou určitou, jedinou, hotovou, definitivní, jednoznačnou tvář. Je to tedy pravda, která dodává realitě určitosti a pevnějších rysů. Realita není tedy sama v sobě určitá, definitivní, ale zdroj její určitosti je v pravdě. Pravda tedy proměňuje skutečnost tím, že jí dodává pevnějších a určitějších rysů. Zbývá zjistit, zda tato proměna míří k hierarchické výstavbě, která má charakter věčnosti a neproměnnosti (Aristotelés), zda určitost, která má svůj zdroj v pravdě, je sama neproměnná a věčná (Platón, Whitehead) – anebo zda spíše sama pravda se mění, je na pochodu a na pochod pak strhuje i realitu. Jsme nakloněni se přiznat k druhé alternativě. Neurčitost dané skutečnosti spočívá (splývá, kryje se) v její nehybnosti, nespádovosti či pouhé setrvačnosti; určitost je tam, kde je akce, činorodost, rozmach, vykročení kupředu. Opakování není nikdy identickým opakováním, nýbrž redukcí, opotřebováváním, zkrácením, zesměšněním, komickou parodií, úpadkem, rozpadem (a to tím mohutněji, čím vyšší je úroveň onoho opakování). Je tedy pravda zdrojem určitosti tím, že je zdrojem aktivity, zdrojem akcí. Je dynamickým zdrojem realizace nepředmětnosti uprostřed předmětné reality, je zdrojem přechodu nepředmětné skutečnosti v předmětnou, tj. právě zdrojem akce. (14⁰⁰)

¹ L. Hejdánek – P. Pokorný, Ježíš – víra – christologie, in: Theologická příloha Křesťanské revue, 1962, seš. 2 (příloha k č. 4), str. 45–53, zde str. 47; nověji in: L. Hejdánek, Filosofie a víra. Nepředmětnost v myšlení a ve skutečnosti II, Praha 1992, str. 9–25, zde str. 12. – Pozn. red.